

FRANÇOISE
BOURDIN

CLAŘINO
TAJEMSTVÍ

motto

román

Clařino tajemství

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.motto.cz
www.albatrosmedia.cz

Françoise Bourdin
Clařino tajemství – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA a.s.

FRANÇOISE
BOURDIN

CLAŘINO
TAJEMSTVÍ

Praha 2018

Přeložila Daniela Marešová

*Mé matce Geori Boué,
jejíž silný charakter a nevšední temperament
mi vnukly postavu Clary.
S hlubokým obdivem a především nesmírnou něhou.*

1

Vallongue, 1945

Ozvala se rána, která k ní dolehla i přes silné zdi, a Clara nadskočila. Po hmatu hledala hrušku vypínače visícího u čela postele a horečně ho stiskla. Místností se vzápětí rozlilo světlo a z temnoty se vynořilo důvěrně známé vybavení: dvě lenošky potažené hedvábím v barvě slonové kosti a kulatý stůl s dlouhým ubrusem, těžké damaškové závěsy a sekretář, kde vyřizovala veškerou korespondenci.

Clara v polosedě chvíli ostražitě naslouchala, ale v domě znovu zavládlo ticho. Byla si jistá, že se jí to nezдалo, a proto si chvatně oblékla župan a spěchala ke dveřím. Byla to víc než předtucha, byla to téměř jistota, že ji čeká tragédie, hrůza, až odhalí to, čeho se obávala tak dlouho, že už si zvykla na život plný úzkosti. Věděla, že jednoho dne, jedné noci bude čelit tomu nejhoršímu, a ta osudná chvíle právě nastala.

Na schodišti ji ovládla nevolnost a málem si to rozmyslela, ale přesto pomalu, krok za krokem s rukama křečovitě svírajícíma kovové zábradlí scházela dolů. Teď si nemohla dovolit žádnou slabost. Srdce to vydrží, musí, už není čas vracet se pro léky. Ostatně ty pilulky byly zbytečné, nebyla nemocná, léčila se jen, aby měla klid od rodiny. Válečná léta byla těžká, a to nejen kvůli nedostatku potravin. Hodně toho vytrpěli z mnoha důvodů.

Velkou halu osvětlovaly noční lampy, které jako každý

večer, než šla spát, sama rozsvítila. Do bosých nohou ji studila ledová dlažba. Musela se zhluboka nadechnout, aby sebrala odvalu a zamířila ke dveřím Édouardovy pracovny. Vešla bez zaklepání.

Nejdříve spatřila Charlese, který stál bez hnutí uprostřed místnosti. Téměř současně si všimla Édouarda zhrouteného na opěradle, obličej celý od krve, skelný pohled, byl téměř k nepoznání. Vedle kalamáře ležel revolver.

„Bože,“ pronesla téměř neslyšně, „on to udělal!“

Její vzdech připomínal ochraptělý vzlyk, zoufale se snažila ovládnout slova a pohyby. Ten šok byl příliš silný i na ni. Přesto, když se Charles pohnul, zvedla rozhodně ruku, aby ho zarazila.

„Je tu nějaký dopis?“ zamumlala. „Něco, co by vysvětlovalo...“

Překonala prostor, který ji dělil od mladšího syna, a zhroutila se mu do náruče v absurdní naději, že ji utěší.

„Mami,“ zašeptal, „poslouchej mě.“

Objal matku kolem krku tak, aby jí zabránil v pohledu na Édouarda, ale s překvapivou silou se mu vymanila.

„Ne, k tomu není co dodat, mlč, Charlesi, prosím tě, mlč!“

Její autorita byla neotřesitelná, věděla to a dívala se na něj, jak tam bezmocně stojí.

„Tvůj bratr byl v poslední době velmi sklíčený, stále se tu zavíral...“ pokračovala naléhavě. „Madeleine se z toho málem zbláznila a děti taky. Jenže ani já, ani nikdo jiný mu nemohl pomoci, tušil jsi to, možná je to tak nakonec lepší.“

„Poslouchej mě,“ požádal ji znovu vážným hlasem.

Nevěnovala mu pozornost, dál rozvíjela své úvahy a s obavami myslela na Édouardovy děti. Ani jediná slza však její smutek neprozradila. Vždycky se chovala jako hla-

va rodiny a byla to výjimečná žena, na to by neměl zapomínat. I když trpěla sebevíc, byla s to všemu neochvějně čelit. A teď neměla na výběr.

Energicky Charlese odstrčila a obrátila se ke stolu. Nejstrašnější byla přítomnost důstojnického revolveru, který patřil manželovi. Připomínal jinou válku, tu Velkou, kam ho povolali bez ohledu na věk – v závěru na frontu posílali děti i veterány –, kde bojoval jako hrdina a nakonec zahynul na poli slávy jako řada jiných, a ona ovdověla. Ano, zbraň, kterou jí předali posmrtně za jeho účast v boji spolu s vyznamenáními. Vojenská medaile, válečný kříž s vavřínovou ratolestí a vděk vlasti. Chudák Henri! Že zbraň, kterou se Édouard zabil, patřila zrovna jemu, bylo děsivé. O to víc, že celou německou okupaci byl revolver pečlivě uschován spolu s loveckými puškami v nejzazším koutě posledního sklepa za sudy a pytli s uhlím. Po osvobození je ze sklepa přinesl sám Édouard.

Pohledem jen lehce zavadila o zhroucené tělo staršího syna, nechtěla si do paměti vrýt ten nesnesitelný obraz. A přece to bylo v řádu věcí, vždycky to věděla, mohla to předvídat. Ale určitě se tomu nedalo zabránit.

„Mami...“, ozval se za ní Charles.

Natáhla ruku, uchopila revolver, s odporem si ho prohlédla a pak ho pohodila na okraj stolu.

„Zavoláš četníky,“ pronesla, aniž se otočila. „Tvůj bratr byl věřící člověk, doufám, že farář bude souhlasit...“

Kněze přesvědčí snadno, o tom nepochybovala, i když sebevražda bránu do ráje neotvírá. Édouard už tak trpěl dost, byla toho svědkem, za své chyby teď zaplatil a církve mu bude muset dát rozhřešení. Nepřichází v úvahu, že by ho zavrhla, a ona na to osobně dohlédne.

Vyčkávala, jak se Charles zachová. Nedívala se na něj, ale byla si jistá, že se nakonec pohne, protože telefon byl

v hale. Čekala, všechny svaly křečovitě napjaté, dokud nezaslechla, jak jde ke dveřím. K politování byl především on, což si uvědomovala velmi jasně, přesto na to nemůže brát ohled, rozhodně ne teď.

Jakmile odešel, nemusela se už snažit zadržet slzy, které ji pálily v očích. Měla pocit, že se hroutí, zmenšuje, cosi ji stahuje k zemi.

„Miláčku, můj ubohý miláčku,“ šeptala.

Prsty se neobratně dotkla Édouardových vlasů, aby ho naposledy pohladila. Vždycky byl až na druhém místě, čehož teď náhle hořce litovala. Kdyby ho milovala víc, mohla by ho ochránit před jeho démony? Ne, asi ne, ostatně láska a něha mu nechyběly, Henri jej od narození naprosto zbožňoval.

Charlesův tlumený hlas, když mluvil nejspíš se spojovatelkou, ji vrátil do přítomnosti. Kdo půjde nahoru a vzbudí Madeleine, aby jí oznámil, že její manžel si právě prohnal hlavou kulku? Že je od nynějška vdova jako její tchyně, byť ne tak úctyhodná, a že je odsouzená nosit smutek a sama vychovávat své tři děti? Ostatně ne tak docela sama. Kolem *chudáka* Madeleine se pevně semkne rodina. Édouard se soucitu nedočká.

„Četníci jsou na cestě. Mami, opravdu s tebou musím mluvit.“

Vůbec neslyšela, že Charles vešel do místnosti, strnule se obrátila vytržená z bolestných myšlenek, do kterých se proti své vůli zabrala.

„A já zase musím mluvit s Madeleine,“ odpověděla příkře.

Možná by měla počkat do svítání a v samotě svého pokoje se konečně poddat zármutku. Třeba tu možnost už nikdy mít nebude. Vzchopila se a přistoupila k synovi stojícímu ve dveřích.

„Zavři ty dveře,“ řekla mu stroze, „není tu žádné divadlo.“

Vytušila, že je zmatený její tvrdostí, způsobem, jakým vzala věci do svých rukou. To on byl přece zvyklý tu velet, byl důstojník, i když byl zajatcem v pracovním táboře a potom v jakési ponuré pevnosti, odkud se vrátil před pouhými dvěma měsíci.

„Potřebuju koňak,“ rozhodla.

Nesmlouvavě ho uchopila za zápěstí a odvedla ho do knihovny. V krbu zbylo jen pár řečavých uhlíků a v noci bylo chladno. Když jí Charles podával sklenku do poloviny naplněnou jantarovou tekutinou, z jejíž vůně se jí zvedal žaludek, přinutila se podívat se mu do očí. Ačkoli byl strašně vyhublý, byl stále velmi hezký, stejně elegantní a noblesní jako před válkou. Édouard mu vždycky všechno záviděl. Vzhled, odvahu, inteligenci – kromě dalších věcí.

„Nejdůležitější, Charlesi, je rodina. Souhlasíš?“

Hleděl na ni svýma šedýma očima s tím nepřítomným výrazem, který už dobře znala. Nejvyšší daň válce a nacistickému šílenství zaplatil, bohužel, právě on.

„Mysli na děti,“ naléhala. „Na ty svoje a teď i na Édouardovy. Všichni se o ně postaráme, ano? Dokud tady budu, udělám, co bude třeba. A ty taky. Ať chceš, nebo nechceš, Charlesi!“

Na chvíli okna ozářily reflektory auta. Po osvobození už závěsy nezatahovali, jako by se chtěli pomstít za roky zatemňování. Clara spěšně prohodila: „Myslela jsem, že tragédiím je konec, ale ne!“

Plynový motor venku ztichl a potom se ozval zvuk dveří u auta. Pak nastalo ticho přerušované jen pohyby kyvadla starých hodin. Charles stále hleděl na matku.

„Víš,“ vysvětlovala mu pomalu, „je to skutečné prokletí...“

Odhodlala se vypustit to slovo, s námahou se nadechla a rozčileně potřásla hlavou. Teď ji čekali četníci, doktor, kněz, vdova, musela hlídat Charlese, který se mohl každou chvíli zhroutit, musela se pokusit zachránit, co zbylo z rodiny Morvanů. Édouarda bude oplakávat později. A znovu spolkla slzy, které ji dusily, a když zazvonil zvonek u dveří, odhodlaně zvedla hlavu.

~ ~ ~

Édouardova sebevražda se dala vysvětlit jednoduše. Válku prožil jako vyděděnec, neschopný se jí jakýmkoliv způsobem zúčastnit. Zdravotní postižení měl od dětství, kdy po pádu ze schodů a neúspěšné operaci kolena zůstala noha nepohyblivá, a protože vytrvale odmítal chodit o holi, jeho kulhání se lety zhoršovalo. Nešlo o skutečnou invaliditu, nicméně na vojnu nebyl odveden a nakonec byl vojenské povinnosti zcela zproštěn.

Clara si tu nehodu dlouho vyčítala. Pro nedostatek pozornosti nebo dokonce i zájmu. Bohužel, když byli synové malí, každodenně se musela potýkat se svou slabostí pro mladšího syna. Ve vztahu k Édouardovi propadala stále hlouběji pocitu viny, který mohl jen těžko vyvážit nedostatek lásky. Ale tak to bylo, narodil se možná příliš brzy, jí bylo pouhých jednadvacet a po mateřství netoužila. Naopak zbožňovala plesy, tanec, všechny světské radosti nového století. Nejdřív jí připadalo, že jí těhotenství ukradlo krásu a potom že byla připoutaná k tomu dítěti, po kterém neměla čas začít toužit. Henri to pochopil a dával si pozor. A tak o šest let později, když se narodil Charles, to byla spontánní radostná událost. Tohle dítě už přišlo ve správnou chvíli a Claru naplnilo. A poněvadž Henri už dávno přilnul k Édouardovi, Clara se mohla bez výčitek věnovat Charlesovi.

Od samého začátku to byl hodný a roztomilý chlapec. Když Henri vodil Édouarda po muzeích nebo se s ním učil, brávala Charlese do cirkusu a smála se, když tleskal ručičkami. Otec vychovával staršího syna a matka si s mladším hrála, zkrátka byli spokojení všichni čtyři – Clara tomu alespoň chtěla věřit. Potom vypukla první světová válka a jejich štěstí ukončila. Když Henri zahynul na frontě, Édouardovi bylo právě čtrnáct let a byl v pubertě, Charles byl malý osmiletý kluk. Jejich reakce na otcovu smrt se diametrálně lišila. Před Édouardem se otevřela propast, kterou Clara už nemohla zaplnit.

V osmnácti Édouard začal studovat medicínu, později se specializoval na chirurgii. Prohlašoval, že se tak rozhodl, aby to ukázal tomu průměrnému praktikovi, který mu zničil kolenní kloub. Ve skutečnosti však následoval příkladu svého otce, protože Henri, než ho zabili u Verdunu, byl ve své době významným chirurgem. Koneckonců medicína byla u Morvanů oborem, který se dědil z generace na generaci, a i když mezi jejich předky nepatřil někdo takový jako třeba Ambroise Paré, našlo se několik jmen, kterými se mohli pyšnit – čemuž se Édouard během své praxe nikdy nebránil.

Charles, který nechtěl staršího bratra napodobovat, se rozhodl pro advokacii, což tehdy nebylo o nic originálnější, ale jemu to dokonale vyhovovalo. Měl dar řeči, nadání, byl dokonalý. Kvůli vojenské službě u vznikajícího letectva si studium o rok prodloužil a potom jako dobrovolník ještě o jeden, jen aby mohl složit pilotní zkoušky a získat tak hodnost poručíka. Létání zbožňoval, odvaha mu nechyběla a život mu přál ve všech ohledech.

Charles byl zábavný a uměl Claru rozesmát, rád se mazlil a uměl ji dojmout; takže, i když si to odmítala přiznat, obraz vzorného syna a později dokonalého muže jí licho-

til. Édouard byl i nadále spíš mlčenlivý, nesnažil se nikomu pochlebovat, uzavřel se do svého tělesného handicapu a citového osamění. Chtěl jenom, aby byl respektován nebo litován. Bratři neměli nic společného, nikdy je nezažívaly stejné věci. Édouard si dobře hlídal, aby s Charlesem nikdy nesoutěžil, proto mu přenechal všechny sportovní aktivity – kde jeho mladší bratr vynikal – a raději se předváděl na večírcích se sklenkou šampaňského v ruce, když barvitě popisoval podrobnosti ze svých zákroků na operačním sále v nemocnici Val-de-Grâce.

Clara měla často hosty. Okna rezidence na avenue Malakoff v té ztřeštěné době mezi dvěma válkami, kdy se každý vrhal do života po hlavě, téměř každý večer zářila do tmy. Po Henriho smrti držela pět let smutek, ale od roku 1922 se opět začala objevovat ve společnosti a přijímat hosty. Už nechtěla synům nutit poustevnický způsob života a ani ji ve čtyřiceti letech neopustila touha po svádění. Muži se jí směli dvořit, ale milence neměla. Nebo o nich lidé nevěděli. Za rodinu Morvanů cítila příliš velkou odpovědnost, než aby se ukazovala s kdekým, a zakládala si na tom, že se chová jako pravá hlava rodiny. I když byla morálka uvolněnější a nová móda napodobující pánský styl ženy osvobodila, Clara věděla, že určité hranice jsou nepřekročitelné. Číst Aragona nebo poslouchat Ravela, to ano, ale aby ji považovali za veselou vdovu, to rozhodně ne.

Jednou z jejích priorit bylo rychle najít pro Édouarda nevěstu. Ženu, která by mu byla schopna poskytnout veškerý soucit, po kterém toužil, která by ho obdivovala jako chirurga a která by se vyznačovala i jistou poslušností. Ta Clara připadala nezbytná, protože s přibývajícím věkem u Édouarda zaznamenala silné projevy panovačnosti. Snažila se uvěřit, že syn tak maskuje vlastní nejistotu,

že je to způsob, jakým zastírá komplexy. Ve skutečnosti si však odmítala připustit, že starší syn má v sobě prostě něco špatného, možná i zvráceného, a že je za to třeba i částečně zodpovědná.

Madeleine se zdála být ideální adeptkou. V první řadě byla jedinou dědičkou úspěšného průmyslníka a potom ve všech ohledech vyhovovala Clařiným požadavkům. Madeleine byla praktikující katolička, které se dostalo vynikající výchovy, byla ohleduplná, nestrhávala na sebe pozornost a chvěla se blahem, když se Édouard jen zmínil o nemocnici, kde nastoupil jako chirurg. Nebyla vysloveně krásná, ale ve dvaceti letech ji zdobila svěžest mládí. A Clara si dala tu práci, aby ji s pomocí šikovné švadleny učinila přitažlivou. Během návštěv ji u večeře usadila vždy vedle Édouarda, který si jí nakonec všiml. Dívka jeho slova doslova hltala, a když se usmívala a přitom klopila oči, byl Édouard ztracen.

Za půl roku se konala okázalá svatba v kostele svatého Honoria z Eylau. Madeleine to ve svatebních šatech velmi slušelo, Clara si mohla gratulovat a šestadvacetiletý Édouard vypadal konečně spokojeně. Jeho mladá, očividně oddaná manželka mu zajistila nečekaný statut dobytele žen. A to opravdu potřeboval, protože nikdy neuměl zaujmout. Jeho spíš ojedinělé zkušenosti končily téměř vždy neúspěchem. Na rozdíl od bratra, který byl úspěšným lamačem ženských srdcí, Édouard pohroužený do svých komplexů zazářit nedokázal. Sebedůvěru si obvykle dodával vážným vzezřením a jeho příležitostné partnerky vždycky zívaly nudou.

Díky Claře, která se ve výběru nespletla, našla Madeleine své štěstí alespoň v počátcích. Její obdiv k Édouardovi ji zaslepil a otcovu autoritu vystřídala podřízenost manželovi. Aby se stala dokonalou manželkou, vyhle-

dávala společnost a rady tchyně a bylo pro ni pohodlné usadit se v rezidenci na avenue Malakoff. Tam porodila své tři děti, Marii v roce 1930, Alaina o dva roky později a v následujícím roce Gauthiera.

Zatímco Édouard si užíval manželství a rodičovství, Charles se zoufale zamiloval. Točila se kolem něj spousta dívek, ale on měl oči jen pro jednu, která ho úplně pobláznila. Byla to nesmírně krásná Židovka, jmenovala se Judith Meyerová a on jí posílal květiny a básně, které pro ni po nocích psal. Najednou hrozilo, že nesloží zkoušky na právech, jemu, který za celá studia neměl jedinou špatnou známku. Claře to dělalo starosti a chtěla se s Judith seznámit. Líbila se jí. Kdo by se také ubránil tak oslnivé krásě? Kdo by odolal takovému kouzlu, inteligenci a veselé povaze? Claru si okamžitě získala.

„Představuju ti Judith Meyerovou,“ oznámil Charles.

Bál se, co matka řekne. Na rozdíl od Judith, která se spontánně usmívala, když tiskla Claře ruku, a vydržela její pohled. Překvapovala svou bezprostředností. Svou vrozenou nenuceností. Věděla, že je hezká, ale nezneužívala toho. Na všechny otázky odpovídala upřímně, bez vzdoru či vyzývavosti. Když zvedla hlavu, aby se podívala na Charlese, který zůstal stát u křesla, kde seděla, nehledala u něj tichý souhlas, v jejím pohledu byl jen zájem a sympatie.

Clara svého mladšího syna znala příliš dobře, a tak si nemohla nevšimnout, jak moc ho Judith uchvátila. Ti dva mladí lidé nebyli ještě ani zasnoubeni a už tvořili skutečný pár. Bylo to tak zřejmé, že Clara nevěděla, co říct. Nepřesvědčivě připomínala Charlesův věk, nedokončená studia, ale už pochopila, že tahle Judith Meyerová bude ideální ženou a nemá cenu na nic čekat. Ustoupila a nabídla jim

šampaňské. Judith hned souhlasila a dodala, že je to její oblíbený nápoj, protože je spojen s oslavami. Rozechvělý Charles přelil jednu sklenku a dívka mu věnovala zářivý úsměv. Pro ni bylo všechno důvodem k veselí.

Judith pocházela z prosté obchodnické rodiny bez prostředků, ale i tak Clara s trochou lítosti souhlasila, aby se Charles ještě jako student ve dvaadvaceti letech oženil. Byla to dojemná svatba, kde všichni zářili štěstím až na zatrpklého a zklamaného Édouarda. Vnímal ten rozdíl mezi vlastní svatbou s naivní a nevýraznou husičkou, která po prvním dítěti přibrala patnáct kilo, a neodolatelnou Charlesovou manželkou. Vedle okouzující Judith vypadala Madeleine jako matrona. A Édouard si vedle bratra připadal obyčejný a starý, i když mu táhlo teprve na třicet. Přišla spousta Charlesových přátel, piloti ve slavnostních uniformách, kamarádi z tenisu, póla a lyží – prostě celý zástup mladých a veselých lidí – a proměnili škrobený obřad v nezapomenutelnou oslavu, která se protáhla až do rána.

Od toho dne se Édouard začal zase užírat žárlivostí. Znovu Charlesovi záviděl, litoval se pro svůj úděl, a navíc byl vystaven pokušení nepřípustných citů, které v něm švagrová vzbuzovala. Judith ho přirozeně nevnímala. Neměl čím upoutat pozornost takové ženy kromě trpce stažených koutků úst a neustále vážného výrazu, který ho neopouštěl. Vlastně měla oči jen pro Charlese, do kterého byla blázen, a jejich vzájemná vášeň přiváděla Édouarda k zoufalství. Naštěstí se novomanželé rozhodli, že se přestěhují daleko z avenue Malakoff k Pantheonu, do bytu, který dostali od Clary jako svatební dar. Často k nim chodila na návštěvu a vracela se s rozzářenými očima, oslněná štěstím těch dvou hrdliček. Charles se znovu usilovně

pustil do studia práv, chvátal, aby získal diplom, i když od matky dostával rentu a Judith ho naplňovala dokonalým štěstím. Už půl roku po svatbě se narodil Vincent – přesto nebyl nedonošený –, za dva roky pak Daniel a v roce 1937 nakonec Bethsabée.

Clara se tak ocitla v čele početné rodiny s šesti vnoučaty, které rozmazlovala, a byla spokojená. Příkladně spravovala majetek Morvanů, jenž utěšeně rostl, měla totiž zálibu v číslech, rozsáhlých finančních operacích, spekulacích a burzovních kurzech. Po devalvaci franku nechala polovinu kapitálu převést do zahraničí a služby finančního poradce, kterého si nechala i po Henriho smrti, se omezovaly pouze na odsouhlasení jejích investic v roli svědka.

V Paříži se ještě o válce nemluvalo, ale Hitler už odhalil své cíle, když hovořil o dobytí nového životního prostoru „prostřednictvím síly“. Konala se Mnichovská konference a Bethsabée začala chodit. O rok později, 3. září, Francie a Velká Británie vyhlásily Říši válku a Charles musel narukovat k letectvu jako všichni důstojníci v záloze. Pověstné střemhlavé bombardéry „stuky“ během několika měsíců Göringovi a jeho luftwaffe zajistily úspěch. Charlesův stroj byl v bitvě na Sommě sestřelen, Charlese zachránil seskok padákem, ale padl do německého zajetí.

Pro Claru začalo peklo. Nikdy by ji nenapadlo, že po dvaceti letech znovu prožije hrůzy další války. První jí vzala Henriho a šlela při pomýšlení, že ta druhá by ji mohla připravit o milovaného syna. Édouarda odvést nemohli, a tak zůstal jediným mužem v rodině. Cítil povinnost ochránit ženy a děti, za které byl nyní zodpovědný, a rozhodl přestěhovat rodinu na jih, na pozemky Morvanů ve Vallongue. Velké letní sídlo v masivu Alpillles, mezi Saint-Rémy a Les Baux-de-Provence, skýtalo dostatek pokojů

pro všechny a mohli počítat se zeleninovou zahradou, kurníkem a tříhektarovou plochou, kde mohli vykrmit ovce a telata. Stejně jako pro všechny Francouze v té době největší starost představoval přísun potravin a ve Vallongue se život odvíjel bez větších problémů. Před patnácti lety sem Clara nechala prozíravě zavést elektřinu, potom vodu, zřídit dvě prostorné koupelny a nakonec i úžasnou novinku – jediný telefon ve vesnici.

Poprvé se celá rodina ocitla pod jednou střechou; nejšťastnějších bez ohledu na okolnosti bylo očividně všech šest dětí. Marie, Alain, Gauthier, Vincent, Daniel a malá Bethsabée pomáhali na statku, celé dny trávili venku a byli v sedmém nebi. Madeleine a Judith byly spokojené, že je s nimi Clara, uklidňovala je její rozvážnost, a Édouard se přihlásil jako chirurg v avignonské nemocnici. Vedli vcelku pohodlný život až na to, že neměli vůbec žádné zprávy o Charlesovi. Kde byl, jaký osud ho potkal? Judith se donekonečna trápila otázkami, na něž neznala odpověď a které jí vhněly slzy do očí. Édouard by ji byl rád utěšil, ale kvůli manželce a matce se o nic nemohl pokusit, i když po krásné švagrové tajně toužil.

Uplynul celý rok, než se Clara, která vytrvale posílala dopisy na různá ministerstva, dočkala nějaké odpovědi. Úřady ve Vichy doporučovaly obrátit se na Mezinárodní výbor Červeného kříže v Ženevě nebo na Informační centrum o válečných zajatcích v Paříži. Pokud Charles ještě žil, musel být jako důstojník vězněn v některém otlagu v Německu či Polsku. Zbývalo jen najít jeho stopu mezi milionem zajatců! Clara neztrácela naději a stále se o to pokoušela, a protože veškerý čas trávila psaním dopisů zavřená ve svém pokoji, nemohla si všimnout, že se v jejím domě něco děje.

Édouard každé ráno odcházel do nemocnice a věnoval se rutinním operacím. Okupaci prožíval pasivně, nepřemýšlel ani o odboji, ani o kolaboraci. Nakonec o politice už ani nemluvil, omezoval se jen na pár poznámek, nepouštěl se do nesmyslných prognóz, v rádiu neposlouchal zakázané stanice. Uzavřel se do sebe, zdálo se, že je mu lhostejné vše kromě půvabné švagrové, kterou bezmocně hltal očima.

Z apatie ho vytrhl až úřední dopis, který rodinu informoval, že Charles je ve Schwarzwaldu, kam byl přemístěn po pokusu o útěk z jednoho tábora ve Vestfálsku. Jako nebezpečná osoba neměl poručík Morvan nárok na žádnou korespondenci, natož na balík. Ty zprávy Édouarda překvapily. Nebyl šťastný ani klidnější, spíš zaskočený.

Clare se nejdříve velmi ulevilo, že je mladší syn naživu, ale brzy si uvědomila další nesmírně vážné nebezpečí. Judith byla Židovka a antisemitské nálady, podněcované německou propagandou, nabíraly na síle. Nastala chmurná doba plná nástrah ze strany kolaborantů, sympatizantů s nacismem, zbabělců a zhrzených jedinců, kteří udávali stále častěji. Na jih od Loiry nemusela nejdřív Judith strašnou žlutou hvězdu nosit, ale v roce 1942 po vyloštění v severní Africe byla okupována i svobodná zóna a Židé byli pronásledováni v celé Francii. Clara nikomu nedůvěřovala a nabádala Judith, aby se už neukazovala ve vesnici a zapomnělo se na ni. I Madeleine na ni vrhala zvláštní pohledy, jako by odhadovala rozsah nebezpečí, které Morvanům kvůli švagrové hrozí. Clara nemohla spát a začínala litovat Charlesova rozhodnutí. Proklínala nejenom Němce, ale celý svět. Judith posmutněla, ztrácela se před očima, vyhýbala se celé rodině kromě malé Bethsabée. Jediný dopis od Charlese, kvůli cenzuře z poloviny nečitelný, ji neuklidnil, protože věděla, že

Charles je schopen všeho, jen aby se vrátil domů. Svěřovala se Claře, že se jí každou noc zdá, že ho zastřelili nebo že ho vidí vyhladovělého a zmučeného na samotce. Dusila pláč v polštáři, pak se nutila přerýkat desítky modliteb, kterým nevěřila. Víra jí v neštěstí nepomáhala, a jak měsíce ubíhaly, její beznaděj narůstala. Bolestně postrádala jeho přítomnost, dala by roky života za pár chvil v jeho náručí, odloučením její láska k němu sílila.

Clara se držela i v podmínkách, které byly den ze dne obtížnější. Édouardův ustrašený postoj ji pohoršoval, ale své pocity skrývala a nepřestala se na něj vlídně usmívat ve snaze na jeho zbabělost zapomenout. Pomáhala Madeleine, když bylo velké prádlo, dohadovala se se statkáři z okolí, aby sehnala maso a mléko, z pudy přinesla staříčkový šicí stroj, na němž přešívala svoje šaty a oblečení svých snach. Byla dost silná, aby přestála všechny pohromy, a dokonce si našla čas na hraní s vnoučaty.

S měsíčním zpožděním se Judith dověděla, že její rodiče byli v Paříži zatčeni a po konfiskaci majetku deportováni. Moc věcí to nebylo: krámek a nábytek z malého pronajatého bytu nad ním nedaleko Bastily. Ta krutá zpráva ji zdrtila a nic jí od cesty do hlavního města nemohlo odradit. I když jí to Clara rozmlouvala, následující den mladá žena s Bethsabée v náručí nasedla na vlak. Chtěla zjistit, co se stalo s rodiči, nemohla snést tu strašnou nejistotu. Kvůli Charlesovi musela na zprávy čekat celý rok a už neměla sílu začít se trápit kvůli rodičům. Prohlásila, že by chtěla být užitečná, bojovat jakýmkoli způsobem proti nepříteli a nepohrbit se zaživa za silnými zdmi Vallongue.

Když na nádraží Clara mávala kapesníčkem, nemohla tušit, že snachu a vnučku vidí naposledy. Za dva dny v bytě u Pantheonu Judith za svítání zatkla francouzská policie. Předali ji gestapu a později byla se svou pětiletou

dcerou poslána do Ravensbrücku. Obě zemřely krátce po sobě, ale rodina se to dozvěděla mnohem později. Byla zatčena na základě anonymního udání jako mnoho dalších Židů.

Konec války byl pro Claru skutečným utrpením. Cítla plnou odpovědnost za Vincenta a Daniela a nevěděla, zda jsou sirotci, nebo ne. Rozhodně se domnívala, že jsou v neustálém ohrožení, zbledla, kdykoliv někdo zazvonil, bála se naprosto všeho. Édouard jí to nijak neusnadňoval. I když byl jediným mužem v rodině, kdyby neexistoval, nic by se nezměnilo. Po Juditině odjezdu se zcela uzavřel do svého mlčení. Když se příliš vyptávali, odpovídal, že je k ničemu. Jeho otec bojoval za vlast, pak i bratr, který padl do německého zajetí, a on strávil válečná léta jako rentiér, pěkně v ústraní, nepřispěl ničím a nikomu nepomohl. Takové chování bylo možná voláním o pomoc, ale Clara to nevnímala. Byla příliš zaměstnaná péčí o vnoučata, pátráním po Charlesovi, modlitbami za Judith a Bethsabée a starostmi o domácnost, aby se celá rodina dosyta najedla. Vylodění Spojenců na vzdáleném pobřeží Normandie a kapitulace Německa v následujícím roce patřily mezi nejkrásnější dny jejího života. Celé hodiny proplakala radostí – ona, která nikdy neuronila ani slzu – a potom se rozhodla přinést ze sklepa tři lahve šampaňského schované pro tuto příležitost. I děti si mohly dát skleničku, kterou pak musely rozbít, jako se to dělá v Rusku. Život mohl znovu začít, válka skončila a Charles se směl vrátit.

Přesto museli ještě čekat. Po třetím pokusu o útěk byl poslán na hrad Colditz u Lipska, do pevnosti se zvláštním režimem pro recidivisty z řad důstojníků. Po ročním pobytu byl převezen do tábora západně od Drážďan, kde byli všichni zajatci jedenáctého května osvobozeni sedm-

desátou šestou divizí jedenácté americké armády. Návrat do Paříže, který absolvoval částečně pěšky, mu zabral tři týdny. Odtamtud Claře zatelefonoval a ona mu musela sdělit tu tragickou zprávu o zmizení Judith a Bethsabée.

V červnu 1945 celý svět postupně odhaloval hrůzy holocaustu. Filmové úvodníky a novinové články přinášely děsivé obrazy. Deportovaní se od konce dubna shromažďovali v hotelu Lutétia a vypovídali o vyhlazování, mučení a cestě do pekel. I otupělý Charles se tam vypravil. Neměl naději, že by se shledal s ženou a dcerou, které zřejmě zahynuly, ale chtěl se dovědět víc o tom, co se stalo v Ravensbrücku. Jak a proč tam Judith a Beth zemřely spolu s dalšími sedmi tisíci Francouzky.

Do Vallongue se vrátil až začátkem července. Jakmile ho Clara uviděla na nástupišti avignonského nádraží, pochopila, že pro rodinu Morvanů válka ještě neskončila.

~ ~ ~

Vincent a Daniel stáli, každý z jedné strany, po otcově boku se sklopenýma očima a zpívali latinské responso-rium. Pohřeb strýce Édouarda je zarmoutil, ale už zkusili tolik, že se uměli za všech okolností ovládat. Ve třinácti a dvanácti letech už nemohli plakat jako malí a Charles jim poskytl důstojný příklad, i když v přítomnosti toho hubeného a smutného muže se cítili trochu nesví. Stejně tak je uváděly do rozpaků slzy bratranců, kteří se svému zármutku poddali a drželi se Madeleine jako klíště.

Vincent a Daniel vrhali nenápadné pohledy na Claru, hledali u ní oporu. Alespoň ona byla stále stejná a navzdory smrti staršího syna nepřestala být babičkou pevnou jako skála, kterou oba zbožňovali.

Charles beze slova upíral zrak na kněze, ale neviděl ho. Cítil se vyčerpaný, jako by neměl nic společného s vlast-

ní rodinou ani syny. Vlastně mu byli do jisté míry cizí i ostatní, mohl myslet jen na Judith a Beth, stravovalo ho to k nepřičetnosti.

„Tati...,“ zašeptal Vincent.

Vytrhl se na chvílku z chorobných myšlenek a zjistil, že lidé opouštějí svá místa a míří k rakvi. Vyloudil náznak úsměvu, aby synovi poděkoval, a vykročil k prostřední řadě. Tmavě modrý svrchník mu plandal na ramenou. Téměř vůbec nepřibral, i když Clara po jeho návratu vymýšlela všechno možné a běhala po sousedech, aby sehnala čerstvá vejce, kuřata a zeleninu. Pekla mu oblíbené koláče, prostála hodiny u kamen, až to vonělo v celém přízemí. Toho využívala Madeleine, aby se nacpala, zatímco Charles jen ochutnal.

„Mami,“ přemítal v duchu zoufale, „proč jsi mě nechtěla vyslechnout?“

Teď už by nikdy nemohl promluvit, okamžik pravdy pomínil. Vzal od neteře Marie kostelní kropáč a s nepřítomným až nepřístupným výrazem ve vzduchu nedbale načrtl kříž. Clara podpírající Madeleine ho pohledem sledovala, dokud se nevrátil na své místo. Potom se obrátila k duchovnímu, který čekal, až projdou všichni příbuzní a přátelé zesnulého. Neměl nejmenší problém, aby odříkal mši, přesně jak předpokládala. Sebevražda, nebo ne, Édouard měl právo na křesťanský obřad, to byla maličkost.

Zaměstnanci pohřební služby začali odnášet věnce a kytice. Spousta lidí poslala Claře květiny s kondolencí, cestování bylo stále ještě komplikované, a tak kostel nebyl ani zdaleka zaplněný. Život se po šesti válečných letech jen obtížně vracel do svých kolejí a každý oplakával mrtvé. Vzít si život vzhledem k milionům nevinných obětí, které se ještě nepodařilo přesně vyčíslit, odporovalo dobrým mravům.

Clara vyšla v čele průvodu, do ní zavěšená Madeleine a kolem její tři děti. Za nimi kráčel Charles v doprovodu svých synů.

„Postarejte se chvilku o bratrance, ať nechají matku vydechnout,“ navrhl Charles potichu.

Vincent využil příležitosti, aby byl rychle u Alaina, a vzal ho kolem ramen. Byli téměř stejně staří, byla to sehraná a nerozlučná dvojka, ale svá tajemství si navzájem nesdělovali. Daniel si váhavě stoupl mezi Marii a Gauthiera, nevěděl, jak se má chovat. Bylo mu jedenáct, byl nejmladší z Morvanových dětí, protože sestřička Beth se nevrátila, a necítil se na to, aby někoho utěšoval. Ale jestli bylo něco, co opravdu nechtěl, tak odporovat oci. Stokrát mu opakovali, že otec v zajetí mnoho vytrpěl, že ztráta ženy a dcery pro něj byla tragédií a že bude potřebovat čas, aby se vzpamatoval, a proto na něj musí být všichni hodní.

Hodní by Daniel s Vincentem byli rádi, ale jak na to? Charles ponořený do odměřeného ticha za den pronesl sotva tři věty a jeho zachmuřený pohled byl pro syny přímo nesnesitelný. Jen matně si vybavovali, jaký byl otec před válkou, že byl podle vyprávění rodiny veselý. Tomu se dalo jen těžko uvěřit, když se na něj teď dívali. Hezký člověk s pravidelnými rysy, jemné a lesklé světle hnědé vlasy, rovný nos a nádherné oči; přesto celkový dojem kazil tvrdý výraz, cynický úsměv, který vyryl dvě svislé vrásky do jeho vyhublých tváří.

Když došli na malý hřbitov v Eygalières, rozpršelo se. Clara, která nezapomněla ani na deštník, ho rychle rozptáhla a schovala Madeleine s dlouhým černým vdovským závojem. Děti se k sobě ještě víc přitiskly a kněz se nad otevřeným hrobem v lijáku ušklíbal. Hrobku Morvanovi vybudovali v minulém století, ohromovala svými rozmě-

ry, byť na svou dobu byla spíš střízlivá. Henriho tělo sem převezli v roce 1918, byla to jeho poslední vůle, protože si přál spočinout vedle svých rodičů. Nyní se k němu připojí jeho syn, aby navázal na tradici, a Clara logicky pomyslela na to, že příště to bude ona, kdo vstoupí do rodinného mauzolea.

Za Morvanovými stál bez hnutí průvod lidí, muži a ženy v kloboucích, které je chránily před deštěm. Charles stál nehnutě, prostovlasý, s nepřítomným výrazem, lhostejný jak k nenadálé průtrži, tak k hrobníkům spouštějícím na popruzích bratrovu rakev. Clara s kapesníkem přitisknutým na ústech ho upřeně pozorovala. Kolik měsíců či let bude mladšímu synovi trvat, než začne zase vypadat normálně? Aby byl zase tím hezkým, vtipným a okouzlujícím mužem, o kterém před válkou snilo tolik žen? Vždyť mu je pouhých šestatřicet, mohl by se vzpamatovat, čím rychleji, tím lépe, už kvůli dětem. Clara si také vytrpěla své, nejdřív přišla o manžela, dnes pohřbila staršího syna, ale vždycky u ní zvítězila vůle žít. Bude muset sebrat odvalu a vysvětlit to Charlesovi.

Liják přestal stejně náhle, jako začal, duha oznámila návrat slunce a lidé se začali rozcházet.

„Děti se rozhodly vrátit pěšky, odvezeš nás?“ zeptala se Clara, když přistoupila k synovi.

Beze slova přikývl. Édouardův Citroën 15 byl ještě pojízdný a Clara si na černém trhu vždy uměla poradit, aby sehnala benzin. I tady se projeví její výjimečné schopnosti.

„Vincente?“ zavolal polohlasně.

Syn, který už odcházel s bratrancem Alainem, se na chvílku otočil.

„Až budeš něco potřebovat, přijď za mnou.“

Tón byl neutrální, téměř zdvořilý, ale mladíka neokla-

mal. Otcovo sdělení pochopil jasně: odtěd bude v rodině jen jedna autorita. Když tu Charles nebyl, nahradila ho Clara, která musela přirozeně zastoupit i Judith, ale to už je pryč a on se znovu ujal své role. Vincent pokýval hlavou, polkl, pár vteřin vyčkával a pak pomalu odkráčel.

„S tím je tedy zábava,“ zašeptal Alain, jakmile vyšli ze hřbitova.

„Vžij se do jeho situace.“

„Snad, ale...“

Alain se ohlédl přes rameno, aby se ujistil, že je strýc nemůže slyšet, a pak větu dokončil:

„Víš, že mluvím o tom, že se vrátíme do Paříže?“

„No a?“

„Já se odtud nehnu!“

Vincent se na bratrance překvapeně zadíval. Od té doby, co žili ve Vallongue, Alain hodně vyrostl. Nejvíc ze všech trávil čas venku a nikdy se nenabažil slunce a čerstvého vzduchu. Chytat ryby v potocích nebo stavět v lese chýše uměl nejlépe také on. V opáleném obličejí mu zářily jantarové oči a velmi tmavými vlasy trochu připomínal místní cikány. Vlastně se Alain nikomu z rodiny nepodobal, ani rodičům, ani Claře.

„Matka udělá to, co řekne tvůj otec,“ pokračoval Alain otráveně. „A babička taky.“

Říkal „tvůj otec“, protože nevěděl, jak strýce oslovovat, byl to pro něj naprosto cizí člověk. Před válkou ho vídal jen na rodinných oslavách. A potom se stal tím „důstojníkem v německém zajetí“, za kterého se každý večer museli modlit, někým, koho si nedokázal konkrétně představit. A vrátil se vychrtlý přízrak, který ho spíš děsil, než aby v něm vzbuzoval sympatie.

Vincent s odpovědí nespěchal, protože nápad, že se opět vrátí do Paříže, se mu moc zamlouval. Byli tam Ame-

ričani, děvčata, mohl by chodit do školy, do kina, měl už dost života na venkově, kde se nikdy nic nedělo. Kde jediní Němci, které potkal, byli ilegální uprchlíci, kteří nesouhlasili s Hitlerovým režimem. Ve třinácti letech Vincent toužil po jiných věcech, než byl zpěv cikád. Už otevřel pusku, aby se podělil o své nadšení s Alainem, ale na poslední chvíli si uvědomil, že bratranec právě pochoval otce a že není nejvhodnější moment, aby mu odporoval.

~*~

Clara odložila šálek tak prudce, že podšálek praskl. Rozmrzele stiskla rty a jen přejela prasklinu prstem. I v šedesáti třech letech si zachovala světlou pleť, obdivuhodné držení hlavy a zářivý pohled modrých očí. Bezpochyby bylo možné říci, že je to krásná a velmi energická žena.

„Už nikdy do toho bytu nevstoupím,“ pokračoval Charles, „nejlepší bude ho prodat.“

„Ne hned!“ namítla Clara. „Zanedlouho se trh s nemovitostmi vzpamatuje a lidi se o byty budou rvát... Počítáš s tím, že se nastěhuješ na avenue Malakoff?“

Co mu zbývalo? Potřeboval pomoc matky, a dokonce i Madeleine při výchově svých synů. On by zase měl dohlédnout na své synovce a neteř, vrátit se do advokacie, zaujmout své místo. Nebo se jít rovnou oběsit na půdu, jestli nemá dost odvahy čelit životu, který ho čeká.

„Místa je dost pro všechny,“ pokračovala Clara. „Provedu pár změn a budeš nezávislý. Ale budeš taky potřebovat prostory jinde... aby sis zřídil kancelář... Kdy plánuješ, že se pustíš zase do práce?“

„Velmi brzy,“ prohodil.

Z nečinnosti se co nevidět zblázní, to si velmi dobře uvědomoval. Byla to taky ta nejhorší věc, kterou musel v zajetí snášet. Tři pokusy o útek ho na měsíce přivedly na

samotku velkou dvakrát tři metry, kde ho při životě držela jen myšlenka na čekající Judith. Že se s ní shledá a sevře ji v náručí, na to myslel každičkou minutu. Se zatnutými zuby si opakoval její jméno, když ho Němci trestali za jeho touhu po svobodě. Jejich brutalita jen živila jeho odpor a o útěk se znovu nepokusil jen proto, aby spoluvězně ušetřil případné odplaty, protože žádný trest by mu nebyl zabránil znovu chtít uniknout.

Judith... Uvnitř pevnosti se stala jeho utkvělou představou o zemi zaslíbené. Právě ta představa způsobila, že návrat domů se změnil v noční můru děsivější než zajetí. Od té doby nebyl schopen ani vyslovit její jméno a ještě méně jméno malé Bethsabée.

„Charlesi?“ zvolala Clara podrážděně.

Mlčení jejího syna ji rozčilovalo. Jako vždy se obracela k budoucnosti, přetvářela život svůj a své rodiny. Édouard byl pochován, a tak je už nic ve Vallongue nedrželo. Náhle měla naspěch, aby už byla v Paříži a postarala se o své obchody, kontaktovala svého poradce a provedla finanční rozvalu. Věděla, že rezidenci Němci nezabrali a podle všeho příliš neutrpěla. To jí aspoň tvrdila jedna z bývalých služebných, se kterou udržovala korespondenci. V Paříži scházelo úplně všechno a problémy se zásobováním se potáhnou, ale jí to bylo jedno. Válka byla jen příliš dlouhou epizodou a bylo třeba ji co nejdříve uzavřít.

Charles se k ní otočil, a tak si ho mohla prohlédnout. Provensálské slunce už mu dodalo lehké opálení, které však neschovalo propadlé tváře a kruhy pod očima. Byl kost a kůže, trochu nahrbený, jako kdyby mu na ramech ležela všechna tíha světa. Vypadal o deset let starší a pohled jeho kouzelných světle šedých očí kalil smutek.

„Začneš pořádně jíst,“ ozvala se náhle, „a mluvit. A vzhopíš se. A taky...“

„Mami!“

„Ne, nechci po tobě, aby ses smál! Ale buď zase sám sebou, proboha!“

Rozhořčeně vstala a namířila si to přímo k němu.

„Ty, můj malý Charlesi, nemáš na výběr. Tvůj poraženec-ký postoj odradí všechny klienty, nikoho by nenapadlo, že bys mohl nějaký případ vyhrát. Mysli taky na děti, tohle jim nemůžeš dost dobře vnucovat. Roky viděly jen smutné a ustarané obličej! Pamatuj i na mě. Posud jsem všechno vydržela, ale teď bych potřebovala trochu pomoci. Je to možné?“

Věděla, že o Judith a Beth syn mluvit nebude, že by slova o nich nevypustil z úst. Na svou obranu nic neměl, a tak toho využila, protože musela.

„Slyšíš mě, Charlesi? Budu se na tebe moct spolehnout?“

„Samozřejmě, mami,“ odpověděl měkce.

Na malou chvíli se mu oči zúžily v náznak úsměvu nad takovou tvrdohlavostí, potom ho zase vystřídal smutek.

„Musíme se připravit na cestu,“ pokračovala. „Myslet na tisíc věcí a s Madeleine počítat nemohu.“

O své snaše neměla žádné iluze, byla tam, kde jste ji chtěli mít, se vším souhlasila, ale nikdy nevyvinula vlastní iniciativu. A Charles? Jestli se bude i nadále chovat tak lhostejně, bude pro rodinu jen další přítěž.

„Nemůžu všechno dělat sama, Charlesi!“

Poslední slova dokázala prolomit jeho mlčení, jako kdyby mu došlo, co všechno musela matka zvládnout. Měla pravdu, Madeleine nebyla schopná ani utěšit vlastní děti a Judith se svou neutuchající energií a bláznivým veselím tu už nikdy nebude.

„Dost žen si musí hledat práci,“ prohlásil, „personál najdeš snadno. Já se postarám o zápis všech pěti dětí do

lycea, to spěchá nejvíc. Hoši půjdou do Janson-de-Sailly a Marie do Victor-Duruy. Hned zítra se pustím do hledání někoho z vesnice, kdo by byl schopen ohlídat dům. Nestačí zavřít okenice a odjet, ostatně nevím, v jakém vlaku se nám podaří sehnat místo...“

Clara se snažila, aby na sobě nedala znát sebemenší překvapení, ale bylo to poprvé od návratu z Německa, kdy měl tak dlouhý proslov. Pokývala hlavou na znamení souhlasu a oddechla si. Mluvil o pěti dětech, což dokazuje, že souhlasí s tím, že se kromě svých dětí postará i o bratrovy.

„Nejtěžší bude přesvědčit Alaina,“ uvažovala. „Velmi se na Vallongue upnul...“

„No a? Nepředstavuje si snad, že tu zůstane sám?“

V hlase teď nebyla ani stopa po nějakém citu. Ale snad by po něm ze začátku neměla chtít příliš. Hlavní je, že děti zůstanou spolu. Clara si byla jistá, že by se bez sebe neobešly. Tvořily soudržný celek a ta jednota jim pomáhala překonat všechny obtíže.

„A říkám ti rovnou,“ pokračoval, „že cesta vlakem bude hotová expedice! Železničáři a američtí vojáci se ze všech sil snažili spojení obnovit, ale marně...“

Vojenské konvoje měly i nadále absolutní přednost a civilisté v přečpaných vlcích byli odstaveni na dlouhé hodiny na vedlejších kolejích. Ve Francii stále ještě vládl naprostý zmatek a cestování bylo proto riskantní, ale lidé umírali touhou, aby se po válečných letech nuceného klidu hnuli z místa.

„Neruším?“ zeptala se Madeleine, která vešla do místnosti.

Nesla hromádku pošty, kterou položila před Claru na sekretář. Nikdy by ji nenapadlo, aby poštu roztrídila sama, čekala s obvyklou poslušností, až jí tchyně podá

dopisy, jež jí byly adresovány. Většina z nich byla ale pro Claru, která zamumlala:

„Zase kondolence...“

Madeleine neudržovala žádné osobní vztahy a Édouard moc přátel nikdy neměl. Kolegové z nemocnice psali raději Claře, protože pro ně byla hlavou rodiny Morvanů.

„Mám udělat ještě čaj?“ navrhla mladá žena ochotně.

Byla to příšerná náhražka, na kterou si navzdory všemu nakonec s Clarou zvykly. Madeleine sebrala šálek i naprasklý talířek, a než odešla, tázavě se podívala směrem k Charlesovi, který pokýval hlavou.

„Mám tě políbit za Sylvii,“ prohlásila Clara, když odložila jeden dopis. „Je jí to moc líto...“

„Ta malá Sylvie?“

Vzdálená sestřenice, která byla na svatbě za družičku a na kterou si skoro nepamatoval. Okamžitě se mu ale vybavila vzpomínka na Judith ve svatebních šatech.

„Je to tak dávno...“ zašeptal nevýrazně.

Nechtěl si připomínat Juditiny drobné ruce svírající kytici ani křivku skloněné šíje, když poklekla před oltářem. Ani den, kdy vešel do jejího pokoje a Judith dávala zrovna pít Beth schoulené v matčině náručí. Okamžiky absolutního štěstí, které jsou nenávratně pryč, které smetly hrůzy koncentračních táborů, hrůzy, jež začaly vyplouvat na povrch.

„Jdu se projít,“ oznámil stroze.

Než mohla matka cokoli říct, vyšel z knihovny. Vzduch venku byl vlahý, voňavý až opojný, ale bylo mu to jedno. Prošel zahradou, pokračoval podél silnice a potom začal šplhat do kopce. V polovině cesty se mu naskytl úchvatný pohled na Alpillés a dole v dálce na Mollégès. Pohledem přejížděl průrvy, soutěsky a útesy rýsující se v ostrém světle. Jako malí sem chodili s Clarou na pikniky. To už

byla vdova, ale před syny nikdy nevypadla z role. Má snad méně odvahy než matka?

Posadil se na pařez, lokty se opřel o kolena a bradu složil do dlaní. Jak Judith zemřela? Vytrhli jí Beth z rukou, než ji strčili do plynové komory? Jak vypadají ty pece? Co to slovo vlastně znamená...? Co všechno musela předtím vydržet? Jaká muka a úzkosti? Nikdy se už nic nedozví a věčně ho budou trápit ty nejhorší představy. A ty se nemusí pravdě ani přiblížit. Myslela na něj, když jí docházel dech, volala ho? Byla sama, nebo se k ní pevně tiskla dcera? Výkřiky, pachy, ostatní stejně vyděšené lidi. Ke kterému svatému se dá v takové chvíli modlit?

„Tati...“

Synův hlas ho vytrhl z přemýšlení a Charles pohlédl na dvě postavy před sebou. Vincent a Daniel ho pozorovali starostlivě, ale především nesměle. Určitě je poslala Clara, aby ho našli.

„Promiňte, hoši,“ řekl a zvedl se.

Skutečně jim mohl nebo měl vysvětlit, jak jejich matka zemřela? Vždyť o tom nic nevěděl a ani to nešlo přiznat. To aspoň tvrdili ti, co přežili. Příliš děsivé, než aby to bylo možné vypovědět. Nikdo jim nikdy nebude schopen uvěřit, tvrdili s pocitem zahanbení, hnusu... Jaké krutosti museli prožít, že pociťovali odpor sami k sobě a nemohli udat své katy?

„Vystoupáme až na vrchol?“ navrhl váhavě Charles.

Oba chlapci mlčky přikývli. Otec jim připadal vykořejený a vůbec se jim nechtělo se s ním procházet, ale poslušně se přidali. Kvůli prudkému stoupání pod vrcholem se museli v předklonu přidržovat větví jalovce, aby nesklouzli dolů. Obklopovala je vůně rozmarýnu, mísila se s tóny levandule a Charles si uvědomil, že neztratil schopnost vnímat vůni. To zjištění ho téměř zaskočilo. Provence a je-

jí vůně mu samozřejmě připomínaly dětství, bezstarostné prázdniny školáka, první citová vzplanutí... Dal by cokoliv za to, aby se minulost mohla vrátit. Ale Vallongue bylo teď místem, kde na něj Judith marně čekala. Zde zažívala strach a zde se také rozhodlo o jejím osudu. V domě, který miloval, se už nikdy Charles nebude cítit dobře.

I když návrat do Paříže bude každý den vyvolávat spoustu vzpomínek, které ho budou neustále pronásledovat. Proč tedy chtěl hledat útěchu právě tam?

„Všechno prodám, nábytek, věci, které jsme pořídili společně, svatební dary, oblečení i šperky... Nechám si jen její zápisníky a deníky, alba s fotografiemi a uložím to v bance do schránky... K čemu by bylo, aby chlapi žili v minulosti? Až nastane čas, sám jim povím o zápisích jejich matky.“

Pokud tedy k tomu někdy najde sílu. Oba mladíci za ním popadali dech a přemýšleli, jak je možné, že je jejich otec stále tak ve formě. On ale nikomu nevykládal, že v uzoučké kobce noc co noc, ráno co ráno cvičil do vyčerpání. Kliky, sedy lehy, pohyby opakované až k pocitu nevolnosti. Spřádání plánů na útěk ho v zajetí zachránilo před netečností a depresemi. Nemohl s tréninkem přestat, byl přesvědčen, že na něm závisí jeho přežití. Koneckonců se příliš nemýlil, poněvadž po pěti těžkých letech z toho vyvázl bez větší újmy. Alespoň se domníval, že to bylo krušné období, nevěděl ale, že ještě horší ho čeká na svobodě.

„Podívej se na ty pěnice!“ vykřikl Daniel s rukou nataženou k chraplavě vřískajícím ptákům, kteří jim v hejnu přelétali nad hlavami.

„Ano, pěnice kaštanové, žijí v garrigue,“ přitakal roztržitě Charles. „Kdo tě to naučil?“

„Alain.“

„Chtěl by být ornitologem?“

Než mohl bratr odpovědět, chopil se příležitosti Vincent.

„Ne, spíš má slabost pro venkov. Vallongue miluje, jeho snem je tady zůstat.“

Charles se pousmál a položil staršímu synovi ruku na rameno.

„Rozumíte si, vid'? Tak mu vysvětlí, že to není možné. Později, až bude dospělý, udělá, co bude chtít. Ale teď se všichni vrátíme do Paříže, musíte do školy.“

Setrvali chvíli nehybně bok po boku a pozorovali krajinu svažující se hluboko až k řece Durance. Když se vydali na zpáteční cestu, viděli střechy usedlosti dole na vyschlé planině. Charles velmi dobře rozuměl tomu, co synovec k tomuto místu cítil. I on sám si zde každé léto stavěl vzdušné zámky a oddával se snění. S blížícím se školním rokem a zkracujícími se dny rostla jeho touha zůstat v Provence navždy a nikdy už nespátřit brány pařížského lycea. Vallongue s modrými okenicemi na vysokých zdech z bílého kamene byl rájem. Kolem dlážděného dvora stíněného břestovci stálo hlavní stavení s holubníkem uspořádané do písmena U. Nebyla to vila ani bastida, byla to velká dvě stě let stará typicky provensálská stavba. Severojižní orientace domu se stáčela lehce k východu a chránila budovu s nevysokými střechami z římských pálených tašek před mistralem. Uprostřed hlavní části v italském patiu rostla výstřední palma. Každé velké okno členěné příčkami na čtverce mělo svůj vlastní kovový balkon a k dvojitém vchodovým dveřím s klenbou vedlo sedm širokých stupňů vnějšího schodiště. Uvnitř se nacházely prostorné místnosti většinou vybavené kamennými krby. Hned při první návštěvě, den po svatbě s Henrim,

se Clara pro Vallongue nadchla. Zbavila se venkovského nábytku ve stylu Ludvíka Filipa, který manželova rodina shromažďovala po dvě generace, ale nepodlehla módním trendům secese a art deca. Právě naopak. Vrátila se k místním tradicím a použila nábytek z ořechového dřeva, židle vyplétané slámou, truhly a velké skříně z okolí města Arles. Její slabost pro usedlost nikdy nepolevila a ona při každém pobytu pečovala o vnitřní zařízení. Sem se uchýlila s dětmi za první světové války, zde nacházela útěchu po smrti Henriho. I později Vallongue vylepšovala, protože ho vždy považovala za útočiště rodiny Morvanů a budoucnost jí dala za pravdu.

Chlapci bezstarostně poskakovali a Charles se podruhé v tom odpoledni usmál. Byli to dva malí divoši, které musel co nejrychleji vrátit do civilizace, vždyť jejich venkovský pobyt trval příliš dlouho. Volným tempem scházel dolů, cítil se téměř příjemně a náhle si vzpomněl na svou malou holčičku, kterou před mobilizací neviděl ještě pořádně chodit, ale která tu musela pobíhat se svou matkou, když trhaly květiny. *Bat-šeba*, v hebrejštině „dcera Bohem slíbená“. Když Judith šeptala „Bethsabée“, bylo to něžné, sametové, tajuplné. Beth, děvčátko s velkýma černýma očima, které nedospěje po boku svých bratrů, protože ji trýznili hladem, mučili a zavraždili někde ve východním Německu. Bethsabée...

Se založenýma rukama se na něj žena spiklenecky zadívala.

„Mám dojem, Charlesi, že se naši chlapci nudí!“ prohlásila vřelým, trochu ochraptělým hlasem.

Sklonila hlavu lehce na stranu a vyčkávavě ho pozorovala, až pochopí. Potom mu věnovala úsměv dojemný jako pohazení a dodala:

„Moc bych si přála, aby to byla holčička, a ty?“

Charlese zaplavila intenzivní radost jako mohutná nárazová vlna. Když si to uvědomil, popošel o krok blíž a sevřel ji v náručí. Musel se sklonit, aby ji mohl políbit na krk, na šíji, pak na tvář a nakonec přitiskl rty na její ústa. Juditina vůně ho vždy okouznila; byla to jemná směs speciální toaletní vody, kterou pro ni připravoval lékárník, vůně její kůže a kadidla, které celý den páčila. Přitiskl ji k sobě, ne příliš silně, ne tak, jak by chtěl, a ona se rozesmála, protože ucítila, že je vzrušený. Mohl by se s ní milovat od rána do večera, žít v ní, a přesto by po ní stále toužil.

„Dobrá, tak holčička,“ řekl udýchaně.

Jen když bude mít matčiny černé mandlové oči protáhlé ke spánkům. Ale bude rád i za třetího chlapce.

„Lásko moje,“ zašeptala s ústy na jeho uchu.

Teď po něm zatoužila ona, uhodl to a zvedl ji, aby ji odnesl do ložnice. V náručí byla lehounká a ohebná, a přesto nebyla křehká. Položil ji na postel a posadil se k ní.

„Co bych ti mohl dát jako poděkování za ten dar?“ zeptal se s vážným výrazem.

A znovu ten bláznivě radostný smích, který u ní miloval. Mohla by si přát šperk od Cartiera nebo model od Schiaparelliové, i modré z nebe by jí ochotně snesl, ale ona zašeptala:

„Malého mourka.“

Pronesla to tak toužebně, až ho píchlo u srdce. Jak dlouho po zvířátku touží a proč mu to neřekla dřív? Pohládl ji po černých vlasech a konečky prstů jí urovnal ofinu. Dostane všechny kočky, které si přeje, samozřejmě.

Tlustý kocour kolem něj zlostně proběhl, vyrušili ho při lovu, když číhal pod jalovcem. Charles strčil ruce do kapes

a zhluboka se nadechl. Světlo ustupovalo namodralému soumraku, který byl úchvatný, ale Charles ho nedokázal vnímat. Chlapci mu teď zmizeli z dohledu.

„Neexistuje žádné východisko,“ pomyslel si přemožený záštit. „Musím pokračovat v tom, co jsem začal!“

Stále pociťoval takovou potřebu se mstít, že se mu mohla stát smyslem života. Clara měla vskutku pravdu, prioritou byla vždy rodina, ale jedno nevylučuje druhé. S trochou štěstí zvládne několik věcí zároveň, ostatně nic jiného na práci nemá, o jeho osudu bylo již rozhodnuto.

2

Paříž, 1948

Sylvie mírně uklonila hlavu na stranu, v koutku úst jí pohrával neodolatelný úsměv. Dodával jí šibalský výraz, moc jí slušel a věděla to. Hezká kudrnatá blondýnka s modrýma očima nikdy neváhala použít všechny zbraně. Přes stůl mladou ženu s uznáním pozorovala Clara, ale zaskočila ji Charlesova reakce. Samozřejmě že nemohl k takovému koncertu ženskosti zůstat lhostejný, ostatně jako kterýkoliv jiný čtyřicátník, přesto si zachovával odstup. Nebo to tak aspoň vypadalo.

„Christian Dior má podle mě nejlepší modely letošní sezony,“ prohodila Clara, aby rozproudila konverzaci.

„Na můj vkus jsou až moc excentrické,“ pospíšila si Sylvie s odpovědí stále s úsměvem na rtech. „My jsme letos s naší kolekcí moc spokojení, protože naše oblečení je určeno všem ženám bez rozdílu. A v tom spočívá jeho úspěch!“

Od té doby, co pracovala pro Jacquese Fatha, nadšeně a s důvtipem jeho módní salon vychvalovala. Nejdříve se vypracovala na úspěšnou modelku, ale rychle se s přehlídkovým molem rozloučila a dala přednost zákulisí. Během několika let se stala nepostradatelnou a zastávala zvláštní pozici; byla částečně poradkyní, příležitostnou návrhářkou, ale především měla na starosti nesnadná jednání s klientkami.

„Charlesi,“ pokračovala stále veselým tónem, „rozsudte nás, jakému stylu dáváte přednost?“

„Já nevím, vůbec se v tom nevyznám. To, co nosíš, je vždycky okouzlující.“

Vypadal znuděně jako pokaždé, když marnil čas maličernostmi. Nemohl se už dočkat, až se vrátí do kanceláře nebo Justičního paláce k probíhajícím případům, ale proti jeho vůli ho Sylvie přitahovala.

„Skutečně se vám to líbí?“ zeptala se a zvedla se.

Elegantně k němu vykročila, potom se rychle otočila, až se jí rozevlál rozparek na saku.

„Látka je pohodlná, splývavá a nemačká se! Měla byste se k nám, Claro, přijít podívat, teď máme pravé poklady...“

Charles věnoval temně modrému kostýmku zdůrazňujícímu útlý pas mladé ženy jen roztržitý pohled, ale neunikla mu vůně, která se za ní nesla. Poznal Chanel N° 5 a usmál se. Byl to dárek, který jí před pár dny během tajné večeře při svíčkách věnoval.

„Musím běžet, jdu pozdě. Taky odcházíte, Charlesi?“

„Ano, doprovodím tě.“

Naklonila se, políbila Claru a pak si upravila závojíček na rozkošném kloboučku. Za jiných okolností by se do ní mohl zamilovat, ale nebyl schopen jí poskytnout pozornost, kterou si zasluhovala. Z pokoje v prvním patře, kde Clara odpoledne přijímala návštěvy, vyšli společně a vydali se po dvojitém točitém schodišti, které bylo nejkrásnější ozdobou měšťanského domu. Na chodníku avenue Malakoff se rozesmála.

„Nemyslím si, že by vaše matka byla tak naivní, na to je příliš všímavá.“

Její ironie v sobě nesla stopu hořkosti, vycítil ji a doufal, že v tom duchu nebude pokračovat. Už o tom spolu mnohokrát mluvili, dokonce se i pohádali, ale Charles odmítal svůj postoj změnit. Zveřejnit vztah se Sylvíí považoval

za nevhodné a neslušné, protože si nepřál nic jiného než s ní strávit několik hodin v týdnu a nikdy jí své záměry ani neskrýval.

Když došli k autu, vzal ji zlehka kolem pasu, ale jen tak, jak by objal kohokoliv.

„Chceš svézt?“

„Ráda.“

Deset minut navíc, o které by si neřekla ani za nic na světě, ale s vděčností souhlasila. Když se vedle něj usadila, zašeptala:

„Kdy přijдете na večeri, Charlesi?“

Zlobilo ji, že ona vždycky klade otázky, ona si stěžuje, ale nebyla schopná snášet tu nejistotu, ve které ji nutil žít. Neodpověděl a nastartoval. Slyšel, jak se snaží spolknout podrážděný povzdech.

„V úterý?“ navrhl nezúčastněně.

„Výborně. Udělám vám srnčí kýtu.“

Váhala mezi úlevou, že schůzky dosáhla, a ponížením, že o ni musela požádat. Už ji nenapadalo nic, co by mohla říct, aby prolomila ticho, které se rozhostilo. Kam chce až zajít?

Celé měsíce jí kamarádky opakovaly, že s ním ztrácí čas a mládí a že ji nikdy nebude milovat. Bylo jí dvacet devět let, bylo čiré bláznovství s ním zůstat. Jejich epizodní vztah se neposunul ani o kousek od prvního večera, kdy skončili u ní v bytě. Charles byl trochu rezervovaný, ale příliš zdvořilý, než aby odmítl pozvání na sklenku šampaňského. Stálo ji to velké úsilí, než souhlasil, že zůstane, potom aby ji políbil a následoval do ložnice. Byla pro něj jen malou holkou, vzdálenou sestřenicí, kterou dlouho neviděl a která ho překvapila tím, jak vyrostla. Tu noc mu měla raději přiznat, že ho už dlouho miluje, už když byla Juditinou družičkou, nebo ještě dřív, možná odjakživa.

Charles byl v rodině opravdovou legendou a schoulit se mu v náručí se rovnalo tak intenzivnímu pocitu štěstí, že se dětská láska přetavila ve vášeň. Ničivou a zhoubnou.

„Jsi na místě,“ pronesl najednou, až se polekala.

Díval se, jak si bere kabelku, upravuje si popruh na rameni, a náhle se mu vybavil obraz Judith, která dělala stejný pohyb, když ji vysadil před obchodním domem *Bon Marché*, kam vyrážela za nákupy. Aby zahnal tu nesnesitelnou představu, zadržel Sylvii.

„Nepolíbíš mě?“

Rozrušeně ji jednou rukou přitáhl k sobě a druhou nadzvedl závojíček. Našel její ústa a nezvykle vroucně ji políbil a hned zas pustil.

„V úterý,“ zašeptal.

Trochu zaskočená jeho chováním vystoupila z auta a bez ohlédnutí vplula k Fathovi.

~ ~ ~

I když strýčkově auto už zmizelo na konci ulice, Marie zůstávala dál v okně za záclonou.

„Nesnáším tu ženskou! Co si o sobě myslí, co ty její povýšené manýry? Je to jen intrikánka, a jestli si dělá zálusk na Charlese, tak to ho opravdu špatně zná.“

Nakonec rozčíleně opustila svou vyhlídku a upravila záclonu. Sylviino chování ji dovádělo k takové zuřivosti, že jakmile ji spatřila, přestávala se kontrolovat, a i během rodinných oslav trucovala a byla nevrlá.

Na psacím stole značky Empire, který si přála k osmnáctinám, se uprostřed nepřehledné hromady papírů popsaných nervním rukopisem povalovaly bez ladu a skladu učebnice práva. Práva jako Charles, *ne* medicína. Před dvěma lety, když skvěle odmaturovala, to rodině kategoricky oznámila. Ne, nebude lékařkou jako otec

a děda, a už vůbec ji nelákala chirurgie, nebude bojovat proti fyzickému utrpení, chtěla se poprat s velkými případy morálky, ztráty cti a svobody. Přesně s tím, čemu se dlouhodobě věnoval Charles. No, samozřejmě by taky nemusela dělat vůbec nic! Morvanovi jsou bohatí, nejen Clara, ale ani Madeleine, ani nikdo jiný po Marii nechtěl nic jiného, než aby byla partií na vdávání. Se zajímavým věnem. Tak jako bezpochyby její matka.

Znovu si sedla ke stolu a pokoušela se soustředit na své zápisky z civilního práva. Nikdy se nedostala do soudní síně a nemohla slyšet Charlesovy obhajoby, protože velké procesy se často konaly s vyloučením veřejnosti, a navíc nebyla plnoletá. Musela se tedy spokojit s představou, jak se strýc pouští do jednoho ze svých fascinujících proslůvů, o kterých se noviny tak rády rozepisovaly. Pokud se dalo věřit autorům těch oslavných článků, Charles Morvan byl obzvláště úspěšný advokát v boji za práva Židů. Účastnil se mnoha soudních sporů s válečnými zločinci, ale kromě potrestání viníků nyní požadoval i rekompenzaci pro oběti poškozené přísluhující francouzskou vládou. Byl to náročný úkol na dalších třicet let života.

Než se Marie do studia pustila, všechno si důkladně zjistila. Ženy se mohly zapsat do advokátní komory od roku 1900 a v roce 1908 poprvé u porotního soudu jako advokátka vystoupila Maria Véroneová. Cesta byla vyšlapaná a Marii v kariéře nic nebránilo. Její rozhodnutí studovat práva Madeleine zpochybňovala a Clara – sama obdařená silným duchem nezávislosti a podporující veškerý feministický boj – energicky hájila. Charles se omezil na souhlas, který nepodepřel žádným komentářem. Že neteř chtěla kráčet v jeho šlépějích, mu ani nevadilo, ani nelichotilo, zachoval se jako vždy, tedy lhostejně.

Nosila však stejné příjmení jako Charles a jeho pověst jí

vynášela uznání profesorů a nesympatie studentů. Neuvědomovala si to, protože se pilně učila, aby byla v ročníku nejlepší, a odpírala si veškerou zábavu. Pod slupkou vzorné dívky byla i ta, co se ráda bavila. Sportovní, šikovná, se spoustou přátel, od kterých se dozvídala to, na co se nemohla zeptat svých mladších bratrů a bratranců, které stále považovala za malé děti.

„Ještě se učíš, drahoušku?“ zvolala Clara, když vešla.

Babička nikdy na žádné dveře neklepala, ale Marie ovládla své podráždění.

„Neruším? Měla by sis udělat přestávku a jít se mnou, mám bláznivou chuť utrácet.“

To byl způsob, jak jí oznámit, že chce jít v doprovodu vnučky nakupovat. Byl to rozmar, který si dopřávala jednou měsíčně, jen aby Marii mohla rozmazlovat a oblékat ji podle poslední módy. A taky odměna za léta, kdy u starého šicího stroje ve Vallongue přešívala jedny a tytéž šaty pětkrát po sobě.

„Ty jsi pozvala tu nafoukanou Sylvii?“ zeptala se Marie.

„Vím, že ji nemáš ráda, ale to pro všechny v tomto domě neplatí!“

Clara se rozesmála a vnučka obrátila oči v sloup.

„Opravdu ho chceš znovu oženit, babi? Chceš, aby ti ho ukradla jiná žena?“

Byla to krutá poznámka, ale Clara, které se jen tak něco nedotklo, zareagovala:

„Chci jen, aby byl šťastný. Byl tak...“

Chvilku hledala správné slovo, ale nenašla ho. Charles byl mnohem víc než nešťastný. Ostatně se stále ještě nevzpamatoval a asi se už nikdy úplně nesebere, takže jestli by ta malá Sylvie mohla přispět k tomu, že na pár hodin na smutek zapomene, Clara ji vždy přivítá s otevřenou náručí.

„Tak půjdeme, andílku?“

Oslovení se sice k Marii vůbec nehodilo stejně jako její dívčí jméno, ale nakonec se usmála.

„Tobě se přece nedá říct ne, babičko, to dobře víš!“

Když vstala, Clara sklouzla pohledem po její štíhlé vysoké postavě. Úplný opak Madeleine. Pěkný obličej, snad trochu odměřený výraz, patrná sebejistota a především vrozená elegance. Musela lámat srdce, ale tím se zjevně nechlubila. Naposledy, když žádala o dovolení jít večer ven, přišla až za svítání. Clara měla lehké spaní a nikdy neusnula, dokud nebyli všichni doma. Vnuččiny výstřelky jí dělaly starosti, ale za nic na světě by o tom neřekla Charlesovi. K synům a synovcům se choval nekompromisně, ale k jediné dívce v rodině projevoval jistou shovívavost. Snad kvůli Bethsabée nebo prostě nevěděl, jak se zachovat.

„Nebo protože ho to zajímá stejně málo jako ostatní věci!“ neodpustila si v duchu Clara.

Sešly společně do přízemí a zastavily se v malé místnosti navazující na halu, která sloužila jako šatna. Clara dala stěny potáhnout bledě šedým chintzem a dva toaletní stolky ve stylu Ludvíka XV. doplněné polstrovanými sedátky lákaly k slastnému prodlévání při úpravě účesu, dotazení líčení nebo jen nasazení klobouku.

„Tvůj bratr má příšerné vysvědčení,“ povzdychla si Clara.

Marie vzala do ruky jeden flakon od Guerlaina a nanasla si kapku parfému na zápěstí. Alain byl u Morvanů věčně předmětem hádek a i Clara přiznávala, že je to na ni moc. Ten vnuk měl vlastní hlavu, byl outsider, uměl být agresivní i umíněný až do krajnosti, měl špatný prospěch a s každým se hádal. Byl to ale zároveň inteligentní a fascinující mladík, na kterého se člověk nemohl dlouho zlobit.

„Ředitel poslal tvé matce dopis... a ukáže ho asi tvému strýci...“

„A to samozřejmě pokazí večeři!“ posmívala se Marie. „Proč ho nenecháte na pokoji? Nikdy nebude mít dobré známky, nepůjde na vysokou, no a co?“

„Z čeho potom bude žít?“ rozčílila se Clara.

Dlouze se na sebe zadívaly a Mariin pohled nebyl laskavý.

„To ne!“ odmítla příkře babička. „V mém domě nebudou žádné rozmazlené nebo nepovedené děti! Nosíte jméno Morvan a musíte mu dělat čest!“

To byl její názor, vyhraněný, ale pozitivní, tak vnučce připomněla, že už nelze žít jako v minulém století, spát na vavřínech, zatímco svět se bouřlivě vyvíjí. Marie to pochopila, vrhla se po hlavě do studia, ale co bude s Alainem? Madeleine mu neuměla ani vyhubovat, stejně na něj neměla žádný vliv a spoléhala na Charlese, že přísně zakročí. Byl to však nesprávný odhad, který povede k nevyhnutelnému konfliktu.

~~~

Sylvie kousala do polštáře, aby nekřičela – Charles to nesnášel –, ale rozkoš ji zasáhla s neobvyklou silou. Nechala se jí unášet, zuby měla zaťaté, tělo prohnuté do oblouku, zadržovaný dech a pak se náhle uvolnila a klesla do rozházené postele. Už zase nad sebou ztratila kontrolu.

„Miluju tě,“ zašeptala ochraptělým hlasem.

V těchto intimních chvílkách si takové vyznání mohla dovolit. Přetočila se, aby se mu vymanila, obrátila se a podívala se na něj. Jeho velké šedé oči se na ni dívaly s jiskřičkou pobavení, kterou nesnášela. Téměř se ho zeptala, co je mu k smíchu, ale odtáhl se, už byl zase váž-

ný. Než mohl cokoliv udělat, položila mu hlavu na rameno, zoufalá jen z pomýšlení, že ho zas uvidí odcházet.

„Zůstaň ještě,“ poprosila neochotně.

Přísahala si, že zachová chladnou hlavu, ale jako obvykle to nevydržela. Už ji dokonale znal a byl úžasný milenec. Vlastně z něj šílela, jen když se jí dotknul, mohl by si ušetřit všechny rafinovanosti, kterými se rád zdržoval.

„Dáš si trochu šampaňského?“ navrhl. „Dostala jsem dvě láhve a ráda bych je vypila s tebou.“

Cokoliv, jen aby ještě zůstal, i kdyby to byla pouhá čtvrt hodinka. Potom se oblékne, odcizí se a ona mu zase začne vykat. Nedokázala se zbavit respektu, který k němu měla, když byla malá holka, potom slečna, pro niž ztělesňoval nedostupný ideál, Charles Morvan, ten mladý advokát, mladý pilot, novomanžel překrásné Judith.

Využila jeho mlčení, vyskočila z postele, posbírala oblečení a spěchala do chodby. Byt byl malý, ale útulný, vkusně zařízený nábytkem majorelle v pastelových barvách. Rychle na tác postavila šampaňské, dvě sklenice a talířek se sušenkami. Když se vrátila, Charles seděl a kouřil americkou cigaretu. I v měkkém světle lampy u postele vypadal jeho obličej unaveně, pohuble, vrásky se mu prohloubily. Byl stále ještě hubený, ale měl tělo mladého muže s dokonalými svaly. A taky dvě zvláštní jizvy, jejichž původ velmi stručně vysvětlil, když se polekala. „V Colditzu jsem narazil na chláпка, který se rozhodl, že mě zlomí, aby mě přešla chuť znovu utíkat. Kvůli tomu jsem tam byl a on taky.“ Dál už z něj nedostala ani slovo, protože vytrvale odmítal hovořit o svém zajetí a zejména o době, kterou strávil v pevnosti.

„Aspoň dnes večer,“ odhodlala se, „nechtěl bys se mnou zůstat?“

Zalitovala toho, jen co větu vyslovila, protože se velmi jasně vyjádřil hned při první schůzce.

„Neupínej se na mě, zůstaň volná a zbav se mě, jakmile mě budeš mít dost!“ prohlásil se smutným úsměvem. Od té doby již neřekl ani slovo o lásce. Lichotil, to ano, v určitých chvílích byl něžný a jindy pohnutí rychle potlačil, ale nikdy nic nesliboval. Ani nejmenší narážka na možnou budoucnost. A co hůř, naprosté utajení jejich vztahu.

„Ne,“ odpověděl mírně, „musím se vrátit.“

Z poháru přetekla pěna až na podnos a jí se tak chvěla ruka, že musela láhev postavit. Jak to, že ji dostává do takového stavu? Pozorovala ho, jak roztržitě vypouští cigaretový kouř. Proč se musí vrátit na avenue Malakoff? Určitě myslel na Judith. Věděla, že na ni myslel pokaždé, když ji objímal. Ji nebo jinou ženu před milováním, při něm i po něm. Jistěže mu takovou otázku nepoložila, ale instinktivně to naprosto jasně cítila. Užírala se žárlivostí. Žárlila na mrtvou, na mučednici, na přízrak! Bylo to trapné, měla z toho skutečné výčitky svědomí, ale nemohla se toho pocitu zbavit.

Vstal, aby si s ní připil, a ani se nenamáhal obléci. Vypil sklenku naráz, natáhl k ní ruku, ale pohyb nedokončil.

„Šampaňské je výborné,“ řekl trochu s lítostí.

Judith dříve vždy malý doušek z jeho skleničky upila, aby poznala jeho myšlenky, jak říkala. Měla ráda suchá bílá a červená plná vína, ale skutečně nejradši měla šampaňské kvůli veselým bublinkám. Před válkou ho spolu pili po bednách.

Charles stiskl čelisti a všiml si, jak ho Sylvie zvědavě pozoruje, až se musel pousmát.

„Obleču se,“ odhodlal se.

„Počkej!“

Vrhla se k němu jako malá vystrašená holčička, ačkoliv byla sebejistou a energickou ženou.

„Sylvie,“ zeptal se s jemnou výčitkou, „co se děje?“
Tiskla se k němu, vdechovala vůni jeho kůže a snažila se nepropuknout v pláč.

„Dopijeme aspoň láhev,“ podařilo se jí navrhnout.

„Ne, opravdu nemohu.“

Prosté odmítnutí pronesené bez zlého úmyslu Sylvii rozběšnilo.

„Dobrá, tak jdi, pospěš si, zmiz!“ křičela.

Jen se od ní odtáhl, oblékl si košili, spodky, kalhoty. Když byl hotov, vrátil se k posteli pro hodinky položené na nočním stolku. Pokaždé je před milováním odkládal a cvaknutí jejich zapínání Sylvii vždy rozrušilo. Zajímalo ji, jestli odejde jen tak, beze slova, ale zastavil se u ní.

„Jestli chceš, abych už radši nechodil, pochopím to. Je mi líto, jestli jsem pověděl něco, co se tě dotklo. Měla bys mě opustit, Sylvie. Stačí, když řekneš slovo, a nebudu naléhat.“

„Možná by se vám ulevilo?“ opáčila nejistým hlasem.

„Ne, to vůbec ne! Naopak, já...“

Náhle byl téměř něžný a rozpačitý a Sylvie pocítila nečekanou radost. Stoupla si na špičky, aby ho mohla zlehka políbit na koutek úst.

„Jsem nervózní, omlouvám se,“ vysvětlovala. „Nechci vás nijak měnit, Charlesi.“

„Nemůžeš zůstat u tykání, i když jsem v obleku?“ zažertoval.

Atmosféra se citelně uvolnila a oběma se ulevilo.

„To by nikdo nepochopil,“ poznamenala. „A přece víte, jaký na mě děláte dojem.“

„Opravdu?“

Zatáhl za pásek na hedvábném župánku, který se otevřel, a sklonil se, aby ji políbil mezi řadra, až se zachvěla.

„Zavolám ti začátkem týdne,“ řekl nakonec.

Nyní už spěchal a ona se ho víc nepokoušela zastavit. Jakmile se ocitl venku uprostřed chladné noci, překvapilo ho, že se musel několikrát zhluboka nadechnout. Měl snad strach? Strach, že mu poví, že už ho má dost a že už ho nechce? A přece by to bylo pro ni to nejlepší, co by měla jednoho dne udělat. Nebyl tak naivní, aby nevěděl, jaký na ni má vliv a že je do něj bezhlavě zamilovaná, a vyčítal si to. Nikdy se neměla stát jeho milenkou, protože milence nemá co nabídnout. Naprosto nic.

U auta si povzdechl, trochu ho rozladilo, že se nemůže vrátit pěšky, ale aby na avenue Victora Huga před Sylvii-
ním domem nechal Delage, nepřicházelo v úvahu. Automobily byly v Paříži stále něco výjimečného a ten jeho byl moc nápadný. Posadil se za volant pohlcený úvahami a hned nenastartoval. Delage byl jako Sylviiino šampaňské nebo rezidence na avenue Malakoff, jako osmiválec Ford Vedette za pět set čtyřicet pět tisíc franků, který Clara koupila na prvním poválečném autosalonu, nebo jako šaty od Balenciagy pro Marii k Vánocům. Atributy zámožnosti, která byla Charlesovi nepříjemná. Přemíra peněz vydávaná za zbytečnosti mu byla odporná. Byl svědkem mnoha krachů a debaklů, viděl zblízka dramata a krize, spoustu zblácnělých lidí. Ocitl se v těsné blízkosti smrti a příliš trpěl, než aby si mohl zachovat touhu po luxusu. Přídělové lístky ještě nezmizely, spousta důležitých věcí byla k sehnání jen na černém trhu. Paralelní obchod, ve kterém vynikala Clara. Nenahraditelná a nezastupitelná Clara, která spravovala majetek Morvanů s vrozeným citem pro obchod, bděla i nad prosperitou dědictví Madeleine, prostě starala se o všechno jako svrchovaná hlava rodiny.

Charles se naposledy podíval Sylvii do oken, kde ještě svítilo světlo, a nastartoval. Chudák krásná Sylvie uvězněná ve vztahu bez budoucnosti. Brzy jí bude třicet – jemu

čtyřicet –, nebude to dlouho trvat a bude chtít založit rodinu, zatouží po dětech... A to on přesně nechce, nikdy by na to nepřistoupil. I když ji má radši, než by si přiznal, na to ji dost nemiluje. Nikdo by nemohl nahradit Judith, nikdo nezaujme místo malé Beth.

Pokaždé, když na ty dvě myslel, měl dojem, že se zadusí vzteky, bezmocí, bolestí, dokonce se je snažil z mysli vypudit. Byl to marný boj, který sváděl dvacetkrát za den. Zapomenout dokázal jen u soudních spisů. Nebo naprosto mimořádně při povedené večeři se Sylvii. Nesmála se jako Judith, ničím se jí vlastně nepodobala, měla světlé oči i vlasy, a i když se jí nedotýkal, mohl uvěřit, že je vedle ní šťastný. Na oplátku se hlídal, aby se nepoddal lásce, aby nezhasínal a neusínal. Jednou večer, v polospánku byl přesvědčen, že leží vedle Judith. Příšerný krutý pocit, když se probudil. Prázdnost, kde Sylvie byla vetřelec. Pak se s ní měsíc neviděl, hledal výmluvy, ale nakonec jí zavolal a omluvil se za svoje nesmyslné chování.

„Neměl jsem na to poprvé přistoupit. Začala by mě nenávidět a dobře by udělala.“

Předem přijímal, že ho zavrhne, téměř si to přál. Udržovat dlouhodobý vztah se ženou pro něj mohlo skončit jedině neúspěchem. I z tohoto důvodu kromě jiných se s ní nechtěl ukazovat na veřejnosti, aby si ji lidé trvale nezařadili jako milenkou Charlese Morvana, která ho neuměla utěšit a nedokázala si ho udržet.

Vystoupil, aby otevřel vrata do domu, a zaparkoval auto v garáži. Brzy mělo svítat a měl před sebou sotva dvě hodiny spánku. Bylo mu to jedno. Spánek pro něj téměř vždy znamenal noční můry nebo – a to bylo ještě horší – sny o rozesmáté Judith.

~~~